ובא זאב וטרף. [א]בשעת משלחת זאבים ור' יהודה היא דאמר זאב אחד לאונס: **אי הכי אמאי פטור תחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא.** וא"ת נלמדי נמי דמוקי לה בעידנא דעיילי לינשי מי נימא והא מ"מ אם היה יכול להציל חייב אלמא תחילתו בפשיעה הוא וי"ל דלא חשיב ליה פשיעה אלא גניבה ואבידה [ב] ויש ללמוד מכאן דתחילתו דכעין גניבה ואבידה וסופו באונס דפטור ומהא דאמר רב דהמפקיד (לעיל דף לו. וש"ס) אפי' שומר שכר שמסר לשומר חנם פטור לפי שמסר לבן דעת אין ראיה דאפילו סבר רב דתחילתו בכעין גניבה ואבידה וסופו באונס חייב אפילו הכי פטור דאין לנו לומר שודאי שומר חנם לא ישמור מגניבה ואבידה רק מפשיעה והוה ליה תחילתו בכעין גניבה ואבידה אלא סתם בן דעת רגיל לשמור הרבה אפילו מדבריס שאינו חייב ושמא אפילו מסרו לשומר חנם ופטריה מפשיעה פטור דלא חשיב תחילתו בפשיעה בהכי: **איבעי לך לעבורי חדא חדא.** נראה דלא חשיב לה פשיעה מהאי טעמא אלא כעין גניבה ואבידה [ג] ומחייב מטעמא דאדעתא דהכי יהבי לך אגרא דתיגטור נטירותא יתירתא כרב חסדא ורבה בר רב הונא ואתי בר נטירותא מדמייתי לה הכא ואתי שפיר דקאמר בשמוך כבר לוחו קמאי שרלו לפטור מדרבה דאם לא כן אמאי לוחו דמילתא דפשיטא הוא שהן חייבים דאפילו שומר חנם חייב וסבר רב פפא דהכא כרבא דפרק הכונס (ב"ק דף נח.) דאמר משום דאיבעי לך לעבורי חדא חדא נאו אמר סתם דהוי פשיעה גבי נפלה לגינה: **אמר רבה התם גברי דפרמוסקי הוו.** אפילו גרים רבא אתי שפיר אע"ג דרבא מוקי בהגחל קמא (שם דף קח:) מילתא דרב הונא בר אבין שקדם ונשבע אבל היכא דלא נשבע אפילו שומר חנם עושה עמו דין ואינו נשבע [ד] הכא לדברי האומר חייב ולא לא סגיא ליה: **דאי רמא קלא הוו [אתו] מצלין ליה.** והשתא אפילו לא הוכר הגנב הוה חייב כיון דפשע ולא נקט גמרא הוכר הגנב אלא משום התלמידים שהיו סבוריס למשוס דהוכר הגנב חייביה:

סיגפה ומתה אינו אונס. תימה דפשיטא דפשיעה גמורה הוא וי"ל דקמ"ל דאפילו יש לתלות ולומר שמתה גם בשביל דבר אחר [ה] אפילו הכי חייב דלא היה לו לסגפה: אימא הא נטר כדנטרי אינשי אמר ליה אביי אלא מעתה על למתא בעידנא דעיילי אינשי הכי נמי דפטור אמר ליה אין גנא פורתא בעידנא דגנו אינשי הכי נמי דפטור א"ל אין איתיביה [ו] אלו הם אונסין ששומר שכר פטור עליהן כגון [1] ותפל שבא ותקחם ואת הנערים הכו לפי חרב אמר ליה התם בחזני מתא איתיביה עד מתי שומר שכר חייב לשמור עד כדי [2] הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה א"ל התם נמי בחזני מתא אמר ליה [ז] אטו יעקב אבינו חזן מתא הוה דאמר ליה ללבן נטרי לך נטרורותא יתירתא כחזני מתא איתיביה [ח] [א]רועה שהיה רועה והניח עדרו ובא לעיר בא זאב וטרף ובא ארי ודרס אין [ט] אומדים אילו היה שם היה מציל אלא אומדין אותו אם יכול להציל חייב ואם לאו פטור מאי לאו דעל בעידנא דעיילי אינשי לא [י] דעל בעידנא דלא עיילי אינשי אי הכי אמאי פטור [כ] תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב דשמע קל אריה ועל אי הכי אומדין אותו מאי הוה ליה למעבד [3] היה לו לקדם ברועים ובמקלות אי הכי מאי איריא שומר שכר [ל]אפי' שומר חנם נמי דהא מר הוא דאמר שומר חנם שהיה לו לקדם ברועים ובמקלות ולא קידם חייב [מ] שומר חנם בחנם [נ] שומר שכר בשכר ועד כמה [ס] עד כדי דמיהן והיכן מצינו בשומר שכר שחייב באונסין [ע] [פ]דהדר שקיל דמיהן מבעל הבית א"ל רב פפא לאביי אי הכי מאי אהני ליה מינה נפקא מינה לכושרא דחיותא אי נמי לטרחא יתירתא רב חסדא ורבה בר רב הונא [צ] לא סבירא להו הא דרבה דאמרי להכי יהבי לך אגרא לנטורי לי נטירותא יתירתא בר אדא סבולאה הוי קא מעבר חיותא אגמלא דנרש דחפה חדא לחברתה ושדיתה במיא אתא לקמיה דרב פפא חייביה אמר ליה מאי הוה לי למעבד א"ל [ק] אבעי לך לעבורי חדא חדא א"ל ידעת ביה בבר אחתיך דמצי למעבר חדא חדא א"ל כבר צוותו קמאי דקמך ולא איכא דאשגח בהו איבו אפקיד כיתנא בי רוניא אזל שבו שמטיה מיניה לסוף הוכר הגנב אתא לקמיה דרב נחמן חייביה לימא פליגא דרב הונא בר אבין [ר] דשלח רב הונא בר אבין [ש]נגנבה באונס ואח"כ הוכר הגנב אם שומר חנם הוא רצה נשבע רצה עושה עמו דין אם שומר שכר הוא עושה עמו דין ואינו נשבע אמר רבא [ת]התם גברי דפרמוסקא הוו קיימי דאי רמא קלא הוו אתו ומצלין ליה: **מתני'** [א]זאב אחד אינו אונס שני זאבים אונס רבי יהודה אומר בשעת משלחת זאבים אף זאב אחד אונס [ב]שני כלבים אינו אונס ידוע הבבלי אומר משום רבי מאיר מרוח אחת אינו אונס משתי רוחות אונס [ג]הלסטים הרי זה אונס [ד]הארי הדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו אונס [ה]אימתי בזמן שבאו מאליהן אבל הוליכן למקום גדודי חיה ולסטים אינו אונס [ו]מתה כדרכה הרי זה אונס סגפה ומתה אינו אונס [ז] [ח]עלתה לראשי צוקין ונפלה הרי זה אונס [ט]העלה לראשי צוקין ונפלה ומתה אינו אונס: **גמ'** והתניא זאב אחד אונס אמר רב נחמן בר יצחק ההיא בשעת משלחת זאבים ורבי יהודה היא: הלסטים הרי זה אונס: אמאי לוקי גברא להדי גברא אמר רב [י]בלסטים מזויין איבעיא להו לסטים מזויין ורועה מזויין מהו מי אמרינן אוקי גברא להדי גברא או דלמא האי מסר נפשיה והאי לא מסר נפשיה [כ]מסתברא דהאי מסר נפשיה והאי לא מסר נפשיה אמר ליה אביי לרבא אשכחיה רועה ואמר ליה גנבא סריא בדוכתא פלניא יתיבינן כך

[א] בכמה כת"י ליתא דאמר ליה. ובכ"י דכן איתא תיבות אמר לי נוסף בהמשך הגמ', אין דאמר ליה. [ב] נעיל מפ. [ע"ש] לקמן קו:, [ד] [ל"ל אומנים בכי"ש וכ"ש בכי"ף ומ"ש], [ה] [נעיל לו: וש"נ], [ו] [כ"ק מה.], [ז] שם קמ:, [ח] נעיל לו:, [ט] אומ לפטור כל"ל. [י] כל"ל, [כ] ברש"י על הרי"ף, ולסטים, [ל] ברש"י על הרי"ף, המקום, וכן הוא ברש"י בתענית כב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הא נטר וכו' ולין זה אבידה:

גליון הש"ם

גמ' דהדר שקיל דמיהן. עיין ב"ק דף נח ע"א תוס' ד"ה א"נ: **במשנה הארי הדוב.** עי' לקמן דף ק"ו ע"א תוס' ד"ה ממיני:

מוסף רש"י

בא זאב וטרף ובא ארי ודרס. זאב טורף, נופל הטרף לאורו, אבל אינו טורפה אלא דורסה במקומה ואוכלה (לעיל מא.). **נגנבה באונס.** בלסטים מזוין, דשומר שכר פטור בו, ואח"כ הוכר הגנב. ויכול לטפוז ולהוציאו מידו (ב"מ קח:). **רצה נשבע.** והבעלים יפרעו מן הגנב, רצה עושה עמו דין. משלם לבעלים והוא יפרע מן הגנב (שם). **אם שומר שכר הוא.** אע"ג דפטור בלסטים מזוין, הכא הואיל והוכר הגנב ולא יפסיד לגנב, עליו לטרוח אחריה, לפיכך הוא יגלם לבעלים ויחזור ויפרע מן הגנב (שם). עושה עמו דין. יגלם, דמלוה עליו לחזור אחר המזיק (שם). העלה לראשי צוקין. שומר שהעלה לראשי הסיס חדיס ומשופעים, ונפלה ומתה אינו אונס. אלא פשיעה, דדרכה ליפול (לעיל לו:).

רבינו חננאל

ה[א] נטר כד[נט]רי אנ[י]נשי. וכן אי [נ]ל [למתא בע]ידנא דעילי אינשי, וגנא בעידנ[א דגנו אינשי], סבר רבה דפטור. ומותבינן [ע]ליה מיהא, [אלו אונסים ש]שומר שכר פטור כגון [ר]תפל שבא ותקחם]ם. ודחי רבא ואמ', התם (ברוזאני) [בחזאני מ]תא. פיר' שומרי המדינות שחייבין לשמור [שמירה י]תירתא. ועוד אותבינן עד מתי שומ[מר ש]כר חייב לשמור, עד כדי הייתי ביום [אכלני חורב]. ודחינן התם בחזני מתא. תוב [מותבינן], רועה [שהני]ח עדרו ובא ארי ודרס [זאב וטרף], אומ' אותו אם יכול להציל חייב ואם ל[לא פ]טור. [ואוקימנה דעל בעידנא ד]לא [עילי א]ינשי.

תורה אור השלם

1 וְתִפֹּל שְׁבָא וַתִּקָּחֵם וְאֶת הַנְּעָרִים הִכּוּ לְפִי חָרֶב וְאִמְּלָטָה רַק אֲנִי לְבַדִּי לְהַגִּיד לָךְ:
איוב א טו

2 הָיִיתִי בַיּוֹם אֲכָלַנִי חֹרֶב וְקֶרַח בַּלָּיְלָה וַתִּדַּד שְׁנָתִי מֵעֵינָי: בראשית לא מ

לעזי רש"י

פוטיי"ש. חולדה.

מוסף תוספות

א. וא"ת והא אמרי' במשנתנו [בסוף העמוד] זאב אחד אינו אונס, והיכי אמרי' הכא ואם לאו פטור, וי"ל דמיירי הכא. ר"פ. ב. וכי אמרינן תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב דוקא בפשיעה גמורה שאפי' ש"ח חייב עליה אבל היכא דלא הוי פשיעה גמורה אע"ג דלשומר שכר לא הוי נטירותא מעליא, כיון שסופו באונס פטור. כ"ן, [וה"פ] בשלמא לדידי דאוקימנא בדעל בעידנא דעיילי אינשי אין זו פשיעה גמורה אלא כגנבה ואבדה וכל שתחלתו בגנבה ואבדה וסופו באונס פטור, אלא לדידך דמוקמת לה בדעל בעידנא דלא עיילי אינשי א"כ תחלתו בפשיעה וסופו באונס הוא ואמאי פטור. ריטב"ם. ג. ולא אמר כן אלא בשומר שכר. רמב"ן. ד. והכא מעיקרא הוכר הגנב. ריטב"ם. ה. [כגון] דמתה כדרכה. ריטב"ם: כתוס' הרא"ש כתוס.

מסורת הש"ס

(א) תוספתא פ"ח ה"ז, (ב) בכמה כת"י ליתא דאמר ליה. (ג) נעיל מפ. [ע"ש] לקמן קו:, (ד) [ל"ל אומנים בכי"ש וכ"ש בכי"ף ומ"ש], (ה) [נעיל לו: וש"נ], (ו) [כ"ק מה.], (ז) שם קמ:, (ח) נעיל לו:, (ט) אומ לפטור כל"ל. (י) כל"ל, (כ) ברש"י על הרי"ף, ולסטים, (ל) ברש"י על הרי"ף, המקום, וכן הוא ברש"י בתענית כב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הא נטר וכו' ולין זה אבידה:

גליון הש"ם

גמ' דהדר שקיל דמיהן. עיין ב"ק דף נח ע"א תוס' ד"ה א"נ: **במשנה הארי הדוב.** עי' לקמן דף ק"ו ע"א תוס' ד"ה ממיני:

מוסף רש"י

בא זאב וטרף ובא ארי ודרס. זאב טורף, נופל הטרף לאורו, אבל אינו טורפה אלא דורסה במקומה ואוכלה (לעיל מא.). **נגנבה באונס.** בלסטים מזוין, דשומר שכר פטור בו, ואח"כ הוכר הגנב. ויכול לטפוז ולהוציאו מידו (ב"מ קח:). **רצה נשבע.** והבעלים יפרעו מן הגנב, רצה עושה עמו דין. משלם לבעלים והוא יפרע מן הגנב (שם). **אם שומר שכר הוא.** אע"ג דפטור בלסטים מזוין, הכא הואיל והוכר הגנב ולא יפסיד לגנב, עליו לטרוח אחריה, לפיכך הוא יגלם לבעלים ויחזור ויפרע מן הגנב (שם). עושה עמו דין. יגלם, דמלוה עליו לחזור אחר המזיק (שם). העלה לראשי צוקין. שומר שהעלה לראשי הסיס חדיס ומשופעים, ונפלה ומתה אינו אונס. אלא פשיעה, דדרכה ליפול (לעיל לו:).

רבינו חננאל

ה[א] נטר כד[נט]רי אנ[י]נשי. וכן אי [נ]ל [למתא בע]ידנא דעילי אינשי, וגנא בעידנ[א דגנו אינשי], סבר רבה דפטור. ומותבינן [ע]ליה מיהא, [אלו אונסים ש]שומר שכר פטור כגון [ר]תפל שבא ותקחם]ם. ודחי רבא ואמ', התם (ברוזאני) [בחזאני מ]תא. פיר' שומרי המדינות שחייבין לשמור [שמירה י]תירתא. ועוד אותבינן עד מתי שומ[מר ש]כר חייב לשמור, עד כדי הייתי ביום [אכלני חורב]. ודחינן התם בחזני מתא. תוב [מותבינן], רועה [שהני]ח עדרו ובא ארי ודרס [זאב וטרף], אומ' אותו אם יכול להציל חייב ואם ל[לא פ]טור. [ואוקימנה דעל בעידנא ד]לא [עילי א]ינשי.

כך וכך אגשים. עמנו במקום שאנו רועים שם ואם תבא לגזול תמות: **זוקפא.** קלעים המקלעים באבן: **פסיקא לן.** פסוקות וקבועות עלינו להיות עמנו בכל יום: **הרי הוגין.** שהזכיר לו המקום שהבהמות שם והשיאו לבא על ידי שגילדו: **מתני' כל המפנה על מה שכתוב בתורה וכו'.** בגמרא מפרש להו: **כל תנאי שיש בו מעשה בתחילתו.** שהקדים מעשה שעליו לעשות לתנאי שהוא שואל ממנו כגון הרי מעשה זה שלך אם תעשה דבר פלוני. דלא דמי לתנאי בני גד ובני ראובן אם יעברו ונתתם (במדבר לב) היינו תנאי קודם למעשה. אם תעשה לי הדבר הזה אשובה אריעה לאחך (בראשית ל) היינו תנאי שאואל ממנו קודם למעשה שעליו לעשות: **תנאו בטל.** והוי מעשה מקויים ואע"פ שלא קיים בעל התנאי את התנאי: **וכל תנאי שאפשר לו לקיימו תנאו קיים.** אם תנאו קודם למעשה הוא הא לא אפשר לקיימו תנאו בטל והמעשה קיים ובגמרא מפרש לה: **גמ' בדבר שבממון.** שאר וכסות: **אפילו פימא.** ריש"א דקתני מתנה שומר חנם להיפטר משבועה ר"מ והאי לאו מתנה על מה שכתוב בתורה הוא אלא שאמר לו לי אפשי להיות שומר שלך אלא בכך ושומר לא נחית לשמירה עד דמשיך לבהמה והאי כי משיך כבר פירש על מנת שאין לו עליו שבועה ולא שיעבד נפשיה לירד בתורת שומרין אלא למקלת ולמה שירד ירד אבל המקדש את האשה מכי אמר לה הרי את מקודשת לי איקדשה לה [8] וכי אמר לה על מנת שאין לך עלי מתנה על מה שכתוב בתורה דאין אישות לחצאין וכי תפוס קדושין לגמרי תפוס והוה מתנה על מה שכתוב בתורה: **בדברים.** בתמיה: **זו דברי ר' יהודה בן פימא.** דקתני דאפשר לקיומי הא לי אפשר לקיומי תנאו בטל: **כמפליגה בדברים.** שאין בלבו לשום תנאי אלא להקניטה בעלמא מרחקה ודוחה אותה בדברים: **מפני' נמי דיקא.** דסתמא לן כרבי יהודה בן תימא:

הדרן עלך השוכר את הפועלים

השואל. ה"ג **השואל את הפרה ושאל בעליה עמה או שכר בעליה עמה.** לא גרסינן שכירות בכולה מתניתין גבי פרה אלא גבי בעלים דאשמעינן היכא דפרה שאולה כל היכא דהוו בעלים עמו במלאכתו בין בשאילת גופו ובין שנשכר אצלו קיימא ביה אם בעליו עמו) אבל בפרה שכורה לא אשמעינן מתניתין דפטור בבעלים אבל מבריתא [9] שמעינן לה: אבל

כך וכך גברי איכא בהדן כך וכך כלבי איכא בהדן כך וכך זוקתא פסיקא לן ואזל ושקל מינה מאי א"ל [1]הרי הוליכן למקום גדודי חיה ולסטים: **מתני'** [2]מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה והשואל להיות פטור מלשלם [3]נושא שכר והשוכר להיות פטורין משבועה ומלשלם [4]כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל [5]וכל תנאי שיש מעשה בתחילתו תנאו בטל [6]וכל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עמו מתחילתו תנאו קיים: **גמ'** אמאי מתנה על מה שכתוב בתורה הוא וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא מני ר' יהודה היא דאמר [7]בדבר שבממון תנאו קיים [8]דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל דברי ר"מ רבי יהודה אומר בדבר שבממון תנאו קיים ומי מצית מוקמת לה כר' יהודה אימא סיפא כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אתאן לר"מ הא לא קשיא לעולם ר' יהודה היא וסיפא בדבר שאינו של ממון אימא סיפא כל תנאי שיש בו מעשה בתחילתו תנאו בטל מאן שמעת ליה דאית ליה הא סברא ר"מ דתניא אבא חלפתא איש כפר חנניא אמר משום ר"מ תנאי קודם למעשה הרי זה תנאי מעשה קודם לתנאי אינו תנאי אלא כולה ר"מ היא ושאני הכא [9]דמעיקרא לא שעבד נפשיה תנא [10]ה[11]ומתנה [12]שומר שכר להיות כשואל במאי בדברים אמר שמואל [13]בשקנו מידו ור' יוחנן אמר אפילו תימא [14]בשלא קנו מידו [15]בההיא הנאה דקא נפיק ליה קלא דאיניש מהימנא הוא גמיר ומשעבד נפשיה: וכל שאפשר לו לקיימו בסופו וכו': אמר רב טבלא אמר רב זו דברי רבי יהודה בן תימא אבל חכמים אומרים אע"פ שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים [16]דתניא הרי זה גיטך ע"מ שתעלי לרקיע על מנת שתרדי לתהום על מנת שתבלעי קנה של מאה אמה על מנת שתעברי את הים הגדול ברגליך [17]נתקיים התנאי הרי זה גט לא נתקיים התנאי אינו גט רבי יהודה בן תימא אומר כזה גט כלל א"ר יהודה בן תימא כל שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה וכשר אמר רב נחמן אמר רב [18]הלכה כרבי יהודה בן תימא אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דקתני כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים הא אי אפשר לו לקיימו תנאו בטל שמע מינה:

אימא סיפא כל תנאי שיש מעשה בתחילתו תנאו בטל אתאן לר' מאיר. הכא משמע דלא כפי' הקונטרס דפי' בסוף פרק מי שאחזו (גיטין דף עה. ד"ה משום) דאפילו רבנן דרבי מאיר מודו דבעינן תנאי קודם למעשה גבי הא דקאמר אלא אמר רבא משום דהוי מעשה קודם לתנאי:

אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא כו'. וא"ת מאי קמ"ל רב נחמן הא רב אמר לעיל דאמר רבי יהודה בן תימא ועוד מה שייך דיקא מה שהוא בהדיא ואיכא למימר דלא שמיע ליה דרב ושייך נמי דיקא כיון שאינו בפירוש במשנה אבל קשה דהוה ליה למימר כל שאי אפשר לו לקיים תנאו בטל כי איך דריש ורבא לומר [19][עוד] דרב נחמן הוה ידע להא דרב ומפרש מנליה לרב דמתניתין כוותיה דהא איכא למימר דאתי ככולי עלמא ולקי אריש דקתני דכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ויהיב טעמא משום דכל תנאי שאפשר לקיימו בסופו דוקא הוי תנאי קיים אבל מתנה על מה שכתוב בתורה שאי אפשר לו לקיימו תנאו בטל והתנה עליו מתחילתו נמי קאי אריש דקתני וכל שיש בו מעשה מתחילתו תנאו בטל דוקא התנה עליו מתחילתו תנאו קיים שהתנאי קודם למעשה ודייק [20]א דאתיא כרבי יהודה בן תימא מדקתני כל דאי סיומא דריש הוא לא הוה ליה למימתי כל אלא ואם אפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים אלא ודאי סיפא מילתא באפי נפשיה הוא ושוס חידוש אתא לאשמועינן אם כן ודאי אתא למידק אפשר אין לא אפשר לא ופי' רבינו שמואל אין נראה לר"י כלל לכך לא כתבתיו [21]ב:

הדרן עלך השוכר את הפועלים

השואל את הפרה:

(שייך לע"ג) **פרה במשיכה ובעלים באמירה** [1]. הק' ריב"ס דאמר לקמן בפירקין (דף לז.) שאנא טבחא ואומנא וספר מתא כולהו בעידן עבידתייהו כשאלה בבעלים דמו משמע דשלא בעידן עבידתייהו לא הוי שאלה בבעלים וי"ל דלאו דוקא בעידן עבידתייהו אלא בשעת הליכתן או אפילו מזמנים עצמן ליך ולעשות חשוב בעידן עבידתייהו [2] אבל ודאי משעת אמירה של קודם פסק [3] מלאכה לא חשוב שאילה בבעלים כדאמרינן בס"פ האומנין (לעיל דף פח.) לסוף איגלגלי מילתא דהכיא שעתא שכרא הוי שתי ולא הוי פשיעה בבעלים:

תנן

קיח א מיי' פ"ג מהל' שכירות הל' ה סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שג סעיף ז:
קיט ב מיי' פ"ב שם הל' ט סמג עשין שם טוש"ע ח"מ סי' לח סעיף ח:
קכ ג [מיי' שם] סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שה סעיף ד:
קכא ד מיי' פ"ו מה' אישות הל' ט ופי"ב הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ה בהגה"ה:
קכב ה ו מיי' שם פ"י הל' ב טוש"ע שם סעיף ב:
קכג ז מיי' שם הל' ט ופ"ב מהל' שכירות הל' ט סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:
קכד ח ט מיי' פ"ב מהל' שכירות הל' ט סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' לא סעיף מז:
קכה י מיי' פ"ו מהל' אישות הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ב וסי' קמג סעיף יב:
א כ מיי' פ"א מהל' שכירות הל' ג ופ"ב מהל' שאלה ופקדון הל' א סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שמו סעיף א:
ב ל מיי' פ"א שם ופ"ב שם טוש"ע שם סעיף ב:

תורה אור השלם

1 אם בְּעָלָיו עִמּוֹ לֹא יְשַׁלֵּם אִם שָׂכִיר הוּא בָּא בִּשְׂכָרוֹ: שמות כב יד

מוסף תוספות

א. רב נחמן. תוס' הרא"ש. ב. [עיי' שטמ"ק בשם תוס' שאנ"ץ שמביאו]. ג. אלמא משעת אמירה מיקרי שאילה בבעלים אע"פ שלא התחיל במלאכה. פסקי הרא"ש סי' י'. ד. והכא נמי ה"ק כיון ששיעבד עצמו לעשות עם השואל מיד, אע"פ שעדיין לא התחיל במלאכה, כיון שאינו פונה לעשות מלאכה אחרת, משעת אמירה קרינא ביה עמו במלאכתו. כ"פ [ועי' מהר"ם]. ה. בתוס' הרא"ש איתא "עפקי" וכן הגיה הרש"ש בתוס', ועי' מהר"ם.

גליון הש"ם

גמ' ומתנה ש"ש. בתוס' לעיל נח. ד"ה אר"י היה נסם הגירסא פה ש"ח וכן הוא בהגהת אשרי כאן. ולגירסתנו ש"ש ר"ל דלרבותא נקט הכי אף ד"ל דלאו משום דנפק קלא עביד כמ"ש בהגהת אשרי: **שם בההיא הנאה.** עיין לעיל דף נח. תוס' ד"ה אר"י:

מוסף רש"י

על מנת שאין לך עלי שאר. מזון ועונה. תשמיש, הרי זו מקודשת ותנאו בטל. דאין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה והוי קידושי המעשה מעשה והתנאי כמאן דליתיה, דהמעשה בלא תנאי דמי (רשב"ם ב"ב קכו:). **בדבר שבממון.** שאר וכסות (כתובות נו.) דאיכן למחילה הוי תנאי קיים אבל עונה לעגלה דגופא הוא לא אתיהיב למחילה (קדושין יט: ולעיל נא.) עונת תשמיש מגוה היא ולעגלה דגופא הוא (רשב"ם ב"ב קכו:). **תנאו קיים.** הקדושין קדושין ויש לה עליו עונה אבל לא שאר וכסות (שם). **כמפליגה.** דוחה אותה לעגלה בדברי הבאי (גיטין 19.).

הדרן עלך השוכר את הפועלים

רבינו חננאל

כל המתנה על מה שכתב' בתורה **תנאו בטל.** הא אוקימ' כר' יהוד' ובדבר שאינו של ממון כגון ביטול עונה וכיוצא בה. ירושלמי (בפירקין ה"ד) תני כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאי ממון תנאו קיים. זה ששנינו כל **תנאי שהוא מעשה בתחילתו תנאו בטל,** אע"ג דלא אשכחן לה אלא לר"מ דאמ' תנאי קודם למעש' תנאו קיים מעשה קודם לתנאי תנאו בטל, הילכתא בהא כר"מ, משו' דתני לה גבי הילכתא, דהא מתני' סתמי היא וכולהו הילכתא נינהו. **ודחינן לה ואוקימנה ואפי'** לר"מ, ומודה ר"מ במתנה ש"ח להיות פטור

הדרן עלך השוכר את הפועלים

השואל את הפרה [2]ושאל בעליה עמה או שכר בעליה עמה [3]שאל הבעלים או שכרן ואחר כך שאל את הפרה ומתה פטור שנאמר [1]אם בעליו עמו לא ישלם

אבל

וכר', ומתני' ד"ה היא דמעיקרא לא שעבידו נפשיהו. פי' כיון שהתנה ש"ח להיות פטור משבועה והשואל מלשלם וכר', דלא ירדו לה בשמירה של תורה ולא שעבדו עצמן ואינם חשובין מן השומרין של תורה, וכגון הנח ותיב נטר דמי, ואינו דומה למקדש את האשה שחלו עליו קידושין וכשמתנה שלא תזון ושלא לכסות בא לבטל הכתוב, לפיכך תנאו בטל. [**תנא מתנה שומר חנם להיות כשואל.**] להיות חייב באונסין. והלכה כר' יוחנן. **ירושלמי.** זה הכלל שהיה ריב"ת אומר כל דבר שאי אפש' להתקיים, כגון ע"מ שתעלי לרקיע וכו' וכיוצא בהן, והתנה עמה, לא נתכוון אלא להפליגה בדברים והגט כשר, בין התנה בפה בין בכתב, כל המתקיים בפה מתקיים בכתב.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

תנן התם ארבעה שומרים א. משום דאייתי במתניתין קרא דומיא בעליו עמו וגו' עטר למימר מגמ ה"מ עד הכא:

שומר חנם נשבע על הכל. לא חשיב פשיעה דבהא כולהו חייבים והשואל משלם את הכל ב מה שהוזכר בפרשה אבל מתה מחמת מלאכה כיון שהשואל יש לו רשות לעשות בה מלאכה ג פטור ד:

דקיימא באגם. לא בעי למימר היכא דזן אומה שאין כל הנאה שלו שיהא פטור דלעולם חייב באונסין אלא ה"ק אפי' שואל שכל הנאה שלו כגון דקיימא באגם אינו משלם אלא קרן:

אלא למאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם כו'. אע"ג דלדידיה דרשינן ה בכל מקום לבד מהיכא דלא מיסתבר כדפי' בפ"ב (לעיל דף לא: ד"ה דברה) ה"ג לא מסתבר לרבות אבידה כיון דכתיב בלשון גניבה ואית לן למימר דברה תורה כלשון בני אדם ו: **אלא** אביו **ואמו.** דסתמא משמע שגיסם כאחד. והא דכתיב (דברים כב) יחדו בשעטנז ז איצטריך לשמי תכיפות ח ויחדו דלא תחרוש (שם) איצטריך דאי לאו יחדו ה"א אפילו אין קשורים במחריסה אלא שמנהיגם בצד אחת או אפילו בזה אחר זה ט ורבי יונתן נמי דאמר עד שיפרוט לך הכתוב יחדו לא מהתם יליף מדאיצטריך התם למיכתב יחדו דהא איצטריך כדפי' אלא מסברא קאמר דהוי משמע הכי: דלפסר

מכפילא בשבועה תדע דהא שואל כל הנאה שלו ואינו משלם אלא קרן והשואל כל הנאה שלו והא בעיא מזוני דקיימא באגם והא בעיא נטירה בנטר מתא ואיבעית אימא לא תימא כל הנאה שלו אלא אימא רוב הנאה שלו ואיבעית אימא בשאילת כלים נושא שכר והשוכר נשבעין על השבוירה ועל השבויה ועל המתה ומשלמין את האבידה ואת הגניבה בשלמא גניבה דכתיב [2]אם גנוב יגנב מעמו ישלם לבעליו אלא אבידה מנא לן דתניא אם גנוב יגנב אין לי אלא גניבה אבידה מנין ת"ל אם גנוב יגנב מכל מקום הניחא למאן דאמר לא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם אלא למאן דאמר אמרינן ג)דברה תורה כלשון בני אדם מאי איכא למימר אמרי במערבא קל וחומר ומה גניבה שקרובה לאונס משלם אבידה שקרובה לפשיעה לא כל שכן ואידך ד)מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא והשואל משלם את הכל בשלמא שבורה ומתה דכתיב [1]וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת אלא שבויה בשואל מנא לן וכי תימא נילף משבורה ומתה מה לשבורה ומתה שכן אונסא דסליק אדעתא הוא תאמר בשבויה שכן אונסא דלא סליק אדעתא הוא אלא נאמרה שבורה ומתה בשואל ונאמרה שבורה ומתה בשומר שכר מה להלן שבויה עמו אף כאן שבויה עמו איכא למיפרך מה לשומר שכר שכן לפטור תאמר בשואל שכן לחיוב אלא כר' נתן דתניא ר' נתן אומר או לרבות שבויה האי או מיבעיא ליה לחלק דסד"א עד דמיתברא ומתה לא מחייב קמ"ל הניחא לר' יונתן אלא לר' יאשיה מאי איכא למימר ה)דתניא [3]איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו בלא אמו אמו בלא אביו מנין ת"ל [2]אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו

א אבל שאל את הפרה ואחר כך שאל את הבעלים או שכרן ומתה חייב שנאמר [1]בעליו אין עמו שלם ישלם: **גמ'** מדקתני סיפא ואחר כך שאל את הפרה מכלל דרישא דקתני עמה עמה ממש ממש מי משכחת לה פרה במשיכה ובעלים באמירה איבעית אימא כגון דקיימא פרה בחצרו דשואל דלא מחסרא משיכה איבעית אימא דאמר ליה את גופך לא תשאל עד שעת משיכת פרתך ו)תנן התם ארבעה שומרים הם שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר שומר חנם נשבע על הכל והשואל משלם את הכל נושא שכר והשוכר נשבעין על השבוירה ועל השבויה ועל המתה ומשלמים את האבידה ואת הגניבה מנא ה"מ דתנו רבנן פרשה ראשונה נאמרה בש"ח שניה בשומר שכר שלישית בשואל בשלמא שלישית בשואל מפורש [1]וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם אלא ראשונה בשומר חנם שניה בשומר שכר איפוך אנא מסתברא שניה בשומר שכר שכן חייב בגניבה ואבידה אדרבה ראשונה בשומר שכר שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת גנב אפילו הכי ז)קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה תדע דהא שואל כל הנאה שלו ואינו משלם אלא קרן והשואל כל הנאה שלו והא בעיא מזוני דקיימא באגם והא בעיא נטירה בנטר מתא ואיבעית אימא לא תימא כל הנאה שלו אלא אימא רוב הנאה שלו ואיבעית אימא בשאילת כלים נושא שכר והשוכר נשבעין על השבוירה ועל השבויה ועל המתה ומשלמין את האבידה ואת הגניבה בשלמא גניבה דכתיב [2]אם גנוב יגנב מעמו ישלם לבעליו אלא אבידה מנא לן דתניא אם גנוב יגנב אין לי אלא גניבה אבידה מנין ת"ל אם גנוב יגנב מכל מקום הניחא למאן דאמר לא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם אלא למאן דאמר אמרינן ג)דברה תורה כלשון בני אדם מאי איכא למימר אמרי במערבא קל וחומר ומה גניבה שקרובה לאונס משלם אבידה שקרובה לפשיעה לא כל שכן ואידך ד)מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא והשואל משלם את הכל בשלמא שבורה ומתה דכתיב [1]וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת אלא שבויה בשואל מנא לן וכי תימא נילף משבורה ומתה מה לשבורה ומתה שכן אונסא דסליק אדעתא הוא תאמר בשבויה שכן אונסא דלא סליק אדעתא הוא אלא נאמרה שבורה ומתה בשואל ונאמרה שבורה ומתה בשומר שכר מה להלן שבויה עמו אף כאן שבויה עמו איכא למיפרך מה לשומר שכר שכן לפטור תאמר בשואל שכן לחיוב אלא כר' נתן דתניא ר' נתן אומר או לרבות שבויה האי או מיבעיא ליה לחלק דסד"א עד דמיתברא ומתה לא מחייב קמ"ל הניחא לר' יונתן אלא לר' יאשיה מאי איכא למימר ה)דתניא [3]איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו בלא אמו אמו בלא אביו מנין ת"ל [2]אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו עד

אבל שאל את הפרה ואחר כך שאל את הבעלים או שכרן ומתה חייב. משום דאייתי במתניתין קרא דומיא בעליו עמו וגו' עטר למימר מגמ ה"מ עד הכא:

שומר חנם נשבע על הכל. לא חשיב פשיעה דבהא כולהו חייבים והשואל משלם את הכל ב מה שהוזכר בפרשה אבל מיתסרא משיכה ועל כן הוה ליה שאל בעלים ואחר כך שאל פרה: **נשבעין.** שכן הוא שלא פשעו בה ושלא שלחו בה יד: **פרשה ראשונה.** ג' פרשיות הן סמוכות. כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור (שמות כב) ובה פטר על הגניבה דכתיב (שם) וגונב מבית האיש שטוען שגנבה הימנו דכתיב (שם) ונקרב בעל הבית אל האלהים ואומר לא (שם) לשבועה שנשבע שלא שלח בה ידו. ואחריה כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה ובה חייב על הגניבה ופטר על האונסין בשבועה דכתיב (שם) ומת או נשבר או נשבה שבועת ה' תהיה ואם גנוב יגנב ישלם. ושלישית וכי ישאל (שם) וחייב בה את האונסין כשאין בעלים עמו ופטר בבעלים: **בטוען טענת גנב.** טוען שגנבה הימנו ונמצא שהוא עצמו גנבה חייב בה כפל בפרשה ראשונה דכתיב (שם) אם לא ימצא הגנב וסמיך ליה על כל דבר פשע ישלם שניים ואומר אם לא ימצא (ב"ק דף סג:) אם לא ימצא כמו שאומר אלא הוא עצמו גנבו ישלם שניים וכגון שנשבע תחילה לשקר שגנבה אבל בא עדים קודם שנשבע תחלה לשקר אינו משלם כפל דהכי כתיב אם לא ימצא הגנב וכבר נשבע ונקרב בעל הבית אל האלהים לשבועה על כל דבר פשע אשר יראשיעון דיינין בעדים ישלם שניים וכיון דמומרא היא שדייה להך פרשתא אשומר שכר דאילו פרשה שניה ליכא כפל דהא מיחייב ליה בגניבה ואבידה ומכי טעין גנבה מחייב עצמו בקרן: **אפילו הכי.** חמורה שניה מראשונה דקרנא בלא שבועה שהשניה מחייבתו לשלם קרן משאמר גנבה ואפילו לא נשבע לשקר זה חמורה מן הראשונה שפוטרתו משלם קרן אם לא בא עדים שהוא גנבה אע"פ שמחייבתו כפל לאחר שנשבע לשקר ובא עדים ובלא שבועה אין שם כפל: **תדע.** דהא עדיפא מדלא פטר שואל על הגניבה ומחייביה כפל לאחר שבועה: **דהא שואל כל הנאה שלו.** שבחנם הוא עושה מלאכתו וכו היה לו להחמיר יותר וחייבו על טענת גנב קרן בלא שבועה ולא פטרו בשבועה כדי להכניסו לידי כפל: **דקיימא באגם.** כלומר יש שואל שכל הנאה שלו כגון שהיה אגם סמוך לו: **רוב הנאה.** שאינו נותן שכר: **ואיבעיא אימא בשאילת כלים.** כל הנאה שלו דלא בעי מזוני ונשמרין בביתו אגם: **הניחא למאן דאמר כו'.** פלוגתא היא באלו מלאיות (לעיל דף לא:): **ואידך.** מאן דאמר לא דברה תורה כלשון בני אדם: **שכן אונסא דסליק אדעתא הוא.** ועל מנת כן שיליה מדלא אתני על מנת שלא אתחייב בשבורה ומתה תאמר בשבויה דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה ולאתנויי: **מה לשומר שכר.** אם השוה בו שבויה לשבורה ומתה: **שכן לפטור.** השוה אותה להן והשיא ניחא ליה כיון דשבורה ומתה פטורה כל שכן דבשבויה שפיר פטר ליה: **תאמר.** להשוותו להן בשואל לחיוב והא איכא למיפרך מה לשבורה ומתה דאונסא דסליק אדעתא הוא: **ונשבר או מת: הניחא.** הא דלא מיבעי לך או לחלק לרבי יונתן דלא בעי לחלק ולומר דנשבר ומת הוי משמע או המי או המי מני למדרשיה לרבות שבויה: **אביו קלל אמו קלל.** בתחילתו סמך קללה לאביו בסופו סמך קללה לאמו:

ג א מיי' פ"א מהלכות שכירות הל' ג סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שמו סעיף ב:

ד ב מיי' פ"ו מהלכות ממרי' הל' ב סמג לאוין ריט טוש"ע י"ד סי' רמא סעיף ח:

ה) מיי' פ"ו מהלכות שכירות הל' ג סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שמו סעיף ב:

ז) מיי' פ"ו מהלכות ממרי' הל' ב סמג לאוין ריט טוש"ע י"ד סי' רמא סעיף ח:

תורה אור השלם

1 וְכִי יִשְׁאַל אִישׁ מֵעִם רֵעֵהוּ וְנִשְׁבַּר אוֹ מֵת בְּעָלָיו אֵין עִמּוֹ שָׁלֵם יְשַׁלֵּם: שמות כב יג

2 וְאִם גָּנֹב יִגָּנֵב מֵעִמּוֹ יְשַׁלֵּם לִבְעָלָיו:

שמות כב יא

3 כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ:

ויקרא כ ט

רבינו חננאל

[השואל את הפרה ושאל בעלה עמה כולל].עמה ממש היכי משכחת לה, והא פרה נקנית במשיכה ובעלים באמירה. ואוקימנה כגון פרה בחצר השואל דלא מיחסרא משיכה דמיקניא פרה ובעלים באמירה, אי נמי בדאמ' ליה לא תישאל לי עד שעת משיכת פרתך. נגבה קרובה לאונס. פי' שיתכן שאנסוהו שינה וכיוצ' בה, אבל אבדה אם הוא דבר שיש בו רוח חיים ויצא והלך ואבד, או כלי וכיוצ' בהן ונפלו מתוך חיקו ואבדו, או שהניחן במקום שאינו בר שמירה ואבדו ו), הרי זה קרוב לפשיעה.

ו) ל"ע מדוע אינו פשיעה גמורה.

מוסף רש"י

נושא שכר. שומר בשכר (שבועות מט:). **נשבע על הכל.** שלא פשע (שם) אם לא פשע (לעיל לד:). על כל המלוכות שהמוכות בשאר שומרים לחיוב, הוא נשבע שכך עלתה לו ופטור (לעיל צג:). על הכל, גניבה ואבדה ואונסין (שם). **משלם את הכל.** כל הנך דמיתנו במתני' שכר שבויה ומתה וגניבה ואבדה, אבל מתה מחמת מלאכה פטור, דלאו לאוקמה בכילתא שילה (שבועות מט:). **קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה.** חמור שומר שכר שחייב בקרן עד שלא נשבע לשקר במקום ששומר חנם פטור, דהיינו גניבה ואבידה, משומר שמשלם כפל, ומכה זו איכ אלא לאמר שנשבע לשקר שגנבה ובא עדים שהוא גנבה, דכי אתרבי כפל בטוען טענת גנב, לאמר שבועה אתרבי (לעיל מא:) הלכך קנסא משום שבועה הוא דקנסיה רחמנא (ב"ק נז:). **אין לי אלא אביו ואמו.** כאחד (סנהדרין סז:) שגיסם יחד (שם פח:) קלל שגיסם (חולין עח:). **אביו בלא אמו אמו בלא אביו.** אחד מהם מגין (שם). **אביו קלל אמו קלל.** כלומר סמך קללה כראש המקרא לאביו ובסופו סמך לאמו (סנהדרין סז. וכעי"ז שם פה: ושבועות כז. וחולין עח:) למימרא דלו הלי לו הלי (חולין שם). משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו. מתחלת המקרא משמע את אביו ואת (ל"ל לו אמ) אמו, דאע"ג דוי"ו מוסיף על ענין ראשון משמע נמי אחד מהם (סנהדרין סז.) אביו ואמו משמע נמי לו הלי לו הלי (חולין עח:).

מוסף תוספות

א. פי' לעיל בפ' השוכר (צג.) וכו' ובדין הוא דהאי סוגיא ה"ל לתלמודא לאיתוייה לעיל בפ' השוכר אלא. ריטב"ם. ב. פירוש, כל. תוס' הרא"ש. ג. מילתא דפשיטא היא דשואל. תוס' הרא"ש. ד. דלאו לאותוביה בכילתיה שאילתיה (לקמן צו:). תוס' הרא"ש. ה. כפילות. תוס' הרא"ש. ו. בתוס' סוטה כד: מוסיף תוספת ביאור בזה, וז"ל: ובהא פליגי מאן דאית ליה דאמר דברה ומאן דלית ליה דברה, מאן דאית ליה דברה, אין לו

ז) לעיל נ:. שבועות מט:, ב) [לעיל מא: ב"ק נז:], ג) [קדושין יז: וש"נ], ד) [פסחים יח: וש"נ], ה) סנהדרין סו. פה: שבועות כז. חולין עח: [מגמות ל: לא. ועוד מכר פלוגתא דדכי יאשיה ור' יונתן לקמן לה: וביומא מז:], ו) [לקמן צו.], ז) [לעיל מא:], ח) [שמות כב], ט) [שם],

עד שיפרוט לך הכתוב יחדו. כמו שפרט לך הכתוב (דברים כב:) בחורש שור וחמור דמדאיצטריך למיכתב יחדו דאי לא כתביה הוה משמע שלא יחרוש לא בשור ולא בחמור. ואביי ואמו קלל דרש ליה בסנהדרין (דף פה:) להביא את המקלל לאחר מיתה: **סברא הוא.** דנשבר בלא מת נמי מחייב דהוה ליה קטלה פלגא: **פאמר בגניבה ואבידה דאפשר למיטרח ואתויי.** ואיכא למימר יחזור בעליה אחריה אולי תמצא: **תשובה.** פירכא: **מאי אין לו עליו תשובה.** מאי יש לו לתבוע להשיב דאיצטריך לתבוע לאשמועינן דאיכא תשובה: **בטוען טענת נסתין מזויין.** דלענין מיפטר בתשלומין הוי חונם וטוען טענת גנב הוי לענין כפל אם נשבע ובאו עדים שהיא אצלו תאמר בשואל שאינו בא לידי כפל דכי טען ואמר לסטים מזויין בא עלי ונטל מחייב את עצמו בקרן: **אפ"ה.** אין זו תשובה דקרנא דמחייבת ליה לשואל מכי טען לסטים מזויין נטלה ואפילו לא נשבע לשקר עדיפא להיות חמורה מש"ס הבא לידי כפל אם כפר ונשבע על כך לשקר ואם אמת אמר פטור מן הקרן: **גונן הוא.** ואפי' נשבע ש"ש על כך לשקר ונמצא שהיה אצלו לא מחייב כפל שאין כפל אלא בגונב או בפוטר עצמו בטענת גנב שאומר גנבה ממני ונשבע ובאו עדים ואין זאת אלא בש"ח שפטור בגניבה: **אשכחן לחיוב.** גניבה ואבידה בשואל לחייב בשאין בעליו עמו: **לפטור מגנן.** שאם בעליו עמו פטור: **גמר מש"ש.** מה ש"ש בבעלים פטור בגניבה ואבידה אף שואל בבעלים פטור: **גמרי חיובא דש"ש.** דהיינו גניבה ואבידה: **מחיובא דשואל.** משמורה ומתה דשואל: **מה לש"ש.** דין הוא שיהא בבעלים פטור אף על הגניבה ואבידה אע"פ שאינו חונם שכן היקל בו הכתוב לפוטרו משמורה ומתה אלא בבעלים: **תאמר בשואל.** שיפטר בבעלים על גניבה ואבידה שהרי החמיר בו לחייבו על שמורה ומתה אלא בבעלים: **אלא גניבה ואבידה בשואל מנלן.** כלומר אלא היכי ילפינן לה בבעלים לפטור גניבה ואבידה בשואל לחיובא שלא בבעלים מנלן דילפינן מש"ש וכיון דמהתם ילפינן דיו לבא מן הדין להיות כגדון דהיינו שואל דילפינן בחיובא מק"ו משומר שכר להיות כעין ש"ש מה להלן בבעלים פטור דהא ילפת ליה בהיקשא דילמד עליון מתחתון אף כאן בבעלים פטור: **למאן דלים ליה דיו.** ר' טרפון בפרק כילד בב"ק (דף כה.):

ילמד עליון מתחתון ותחתון מעליון. גניבה ואבידה דשומר שכר מחיובא דשואל מה שמורה ומתה דשואל בבעלים פטור אף חיובא דשומר שכר בבעלים פטור. ותחתון מעליון מה שומר שכר חייב בגניבה ואבידה שלא בבעלים אף שואל כן ומה ש"ש בבעלים פטור אף שואל כן ואין משיבין על ההיקש: **פשיעה בבעלים.** אחד מן השומרים שפשע כשהיו בעלים במלאכתו: **מקרא.** אם בעליו עמו (שמות כב): **נדרש נפניו.** כלומר שכר בהיקשא: **ולא נפני פניו.** אש"ש דפרשיות של ש"ח ושל ש"ש לא איתקש בו"ו יתירה דלא כתיב וכי יתן בש"ש: **אש"ח.** דכתיבא ביה פשיעה על כל דבר פשע[ט]: **נחיובא.** לחייבו שלא בבעלים בפשיעה: **אבל לפוטרו לא.** כלומר אפי' בש"ש ושואל לא הוי פטור דכי גמרינן פשיעה בבעלים בש"ש ובשואל בק"ו משומר חנם דחייב לגמרי הוא אין בבעלים אין שלא בבעלים דכי כתיב אם בעליו עמו[י] מהכך חיובי דכתיב בש"ש ובשואל הוא דכתיב אבל אפשיעה דלא כתיבא בהו בהדיא לא שנא בבעלים ל"ש לא בבעלים: **מקרא נדרש.** בסמיכות הפרשיות ואע"פ שאין היקש מפורש בהן: **השואל את הפרה.** גרסינן בתרוייהו. ולא גרסי' השוכר גבי פרה אלא גבי בעלים: **ואילו שומר חנם דפרה לא קתני.** בבעלים פטור משום דחיובא ליתיה אלא בפשיעה ופשיעה לא פטר בה בבעלים:

דכתיבא

עד שיפרוט לך הכתוב יחדו אפילו תימא ר' יאשיה לחלק הכא לא צריך מ"ט סברא הוא מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא גניבה ואבידה בשואל מנא לן וכ"ת נילף משבורה ומתה מה לשבורה ומתה דלא אפשר למיטרח ואתויי תאמר בגניבה ואבידה דאפשר למיטרח ואתויי אלא כי הא דתניא [1]ונשבר או מת אין לי אלא שבורה ומתה גניבה ואבידה מנין אמרת קל וחומר ומה שומר שכר שפטור משבורה ומתה חייב בגניבה ואבידה שואל שחייב בשבורה ומתה אינו דין שחייב בגניבה ואבידה וזה הוא קל וחומר שאין עליו תשובה מאי אין עליו תשובה וכ"ת איכא למיפרך מה לשומר שכר שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין אפ"ה קרנא דשואל עדיפא איבעית אימא קסבר לסטים מזויין גזלן הוא אשכחן לחיוב לפטור מנא לן וכי תימא נילף משבורה ומתה מה לשבורה ומתה שכן אונס אלא גמר משומר שכר ושומר שכר גופיה מנלן גמרי חיובא דשומר שכר מחיובא דשואל מה להלן בבעלים פטור אף כאן בבעלים פטור במאי גמר אי במה מצינו איכא למיפרך כדפרכינן שכן אונס אלא אמר קרא [1]וכי ישאל [2]וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון ואכתי שואל משומר שכר לא גמר דאיכא למיפרך מה לשומר שכר שכן פטור בשבורה ומתה תאמר בשואל שחייב בשבורה ומתה אלא גניבה ואבידה בשואל לחיובא מנלן דגמר משומר שכר דיו לבא מן הדין להיות כגדון מה גניבה ואבידה דשומר שכר בבעלים פטור אף גניבה ואבידה דשואל נמי בבעלים פטור הניחא למאן דאית ליה דיו אלא למאן דלית ליה דיו מאי איכא למימר אלא אמר קרא וכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון ותחתון מעליון איתמר [3]פשיעה בבעלים פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר חייב וחד אמר [4]פטור מ"ד חייב קסבר [5]מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו הלכך [2]אם בעליו עמו אשומר חנם לא כתיב ופשיעה נמי בשומר שכר ובשואל לא כתיב הלכך בשומר שכר ובשואל לחיוב אתיא בקל וחומר משומר חנם אבל בבעלים לפטור אף בשומר שכר ובשואל לא מ"ט כי כתיב [2]אם בעליו עמו לא ישלם אשואל ואשומר שכר אהנך חיובי דכתיב בהו בהדיא הוא דמיכתב מ"ד פטור קסבר מקרא נדרש לפניו ולפני פניו וכי כתיב אם בעליו עמו אשומר חנם נמי כתיב תנן השואל הפרה ושאל בעליה עמה השואל הפרה ושכר בעליה עמה שאל בעליה או שכרן ואחר כך שאל הפרה ומתה פטור ואילו ש"ח לא קתני ולטעמיך ש"ש מי קתני אלא תנא מילתא

דכתיבא

דאפשר למיטרח ואתויי. ולא"ת ונילף משבויה[א] וי"ל[ב] דשבויה לא אפשר כולי האי למיטרח ואתויי[ג]: **שואל שחייב בשבורה ומתה.** פיר' בהכותם (ב"ק דף מז: ד"ה לא) ובהמפקיד (לעיל דף מא: ד"ה קרנא): **הניחא למאן דאית ליה דיו.** תימה דבפרק כילד הרגל (ב"ק דף כה.[ט]) מוכח דהיכא דלא מיפרך ק"ו דלכ"ע אמרינן דיו והכא לא מיפרך[ד] [6]וי"ל[ה] משום דהתם ס"ד מעיקרא דפליגי אפי' היכא דלא מיפרך קאמר הניחא כו' וה"נ אשכחן לעיל בפ"ק (דף טו:) והמקבל (לקמן דף קי:) דקאמר הניחא למ"ד[ו] דמאי לוקח מסלק ליה לבע"ח אלא למ"ד[ז] דלא מאי מסלק לי' מאי איכא למימר והיינו רמי בר חמא דסבר מעיקרא ברישא מי שהיה בשוי (כתובות דף נא:) למימר דלא מאי מסלק ליה ולא קאי הכי ואפילו הכי קאמר אלא[ח] למ"ד כו': **וי"ל מוסיף על ענין ראשון.** והשתא לא צריך תו ק"ו לחייב שואל בגניבה ואבידה משומר שכר[ז]: **איתמר פשיעה בבעלים.** פסק ר"ח דפטור מטעם דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל[ח] אף על גב דהוי חומרא לגבי מפקיד[ט] מכל מקום משיב גזלא לפטור המוחזק כדאמרי'[מ] ספק ממונא לקולא ויש להביא ראי' לדבריו דבפ' העור והרוטב (חולין דף קיח:) פליגי רב ורבי יוחנן וסבר רבי יוחנן דמקרא נדרש לפניו ולפני פניו[י] וקיימא לן[יא] כר' יוחנן ומיהו למאי דמוקי התם[יב] דפליגי בסברא אין ראיה ועוד דאפשר למ"ד[יג] מקרא נדרש לפניו או אין נדרש לא אמרינן כן בכל מקום[יד] ומה שהקשה בהאומנין (לעיל דף פא.) וכן לקמן בפירקין (דף לז.) אלא למ"ד פשיעה בבעלים חייב אמאי איכסיף לא משום שכן הלכה אלא שלא יקשה לדידיה מאמוראים לאשויי:

איבעית

ה א מיי' פ"ג מהלכות שכירות הל' ג ופ"ב מהל' שאלה ופקדון הלכה ח סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שמו סעי' ח:

תורה אור השלם

1 וְכִי יִשְׁאַל אִישׁ מֵעִם רֵעֵהוּ וְנִשְׁבַּר אוֹ מֵת בְּעָלָיו אֵין עִמּוֹ שָׁלֵם יְשַׁלֵּם: שמות כב יג

2 אִם בְּעָלָיו עִמּוֹ לֹא יְשַׁלֵּם אִם שָׂכִיר הוּא בָּא בִּשְׂכָרוֹ: שמות כב יד

רבינו חננאל

[פשיעה בבעלים פליגי בה רב אחא ורבינא]. וקיימ' לן כל היכ' דפליגי רב אחא ורבינ' הלכה כדברי המיקל בהו.

מוסף תוספות

א. דאיתא בשואל דאפשר למטרח ואתויה ואפ"ה חייב אף אני אביא גנבה ואבדה. מיוחס לריטב"ם. ב. דאכתי לא דמי לגנבה ואבדה דהתם הוא דאפשר למטרח ואתוייה כיון שלא גנב בעניני. מיוחס לריטב"ם. ג. דסבר כיון שבפני גזלה ממני תו לא מצי פריק לה והסיח דעתיה מיניה. מיוחס לריטב"ם. ד. ק"ו דש"ש, [ד]מ"מ עבדינן ליה לק"ו לענין חיוב גניבה ואבידה דשואל. ר"פ. ה. דפריך לרווחא דמילתא. ר"פ. ו. אי אית ליה זוזי ללוקח. תוס' הרא"ש. ז. דילמד תחתון מעליון. תוס' הרא"ש. לחודיה ולחיוביה בגנבה דהא ילמד תחתון מעליון, וכיון דלא צריך דמיחזי כל מאי דצריך לן לא עבדינן ליה. מיוחס לריטב"ם. ח. כדאיתא בפרק גיד הנשה (חולין צג.) ובפרק כיצד צולין (פסחים עד:). ר"ן. ט. דהוצאת ממון מזה לזה הוי חומרא לזה וקולא לזה. תוס' הרא"ש. י. כמו רבינא דהכא. ר"פ. יא. [בריצה ד.] רב ור' יוחנן הלכה. תוס' הרא"ש. יב. בחד לישנא. תוס' הרא"ש. יג. בחד דוכתא. תוס' הרא"ש. יד. דהכל לפי הענין, וכן מוכח בפ"ק דר"ה (ט.) גבי יובל היא, ובזבחים (כד:) גבי ונתת באצבען. תוס' הרא"ש.

גליון הש"ם

תוס' ד"ה הניחא וכו' וי"ל משום. עיין בתשובת ריב"ש סימן (ע"ב) [רעגן]:

מוסף רש"י

עד שיפרוט לך הכתוב יחדו. כלכך הוצרך לפרוט בכלליים שכתוב לא תחרוש בשור וכמור ופרט בו יחדיו, שלא תאמר אסור לחרוש בשור לבדו ובחמור לבדו (סנהדרין טו.) מדפרט לך שמע מינה דאי לא הוי יחדיו הוה משמע שור לבדו וחמור לבדו, והא אביי דריש דרשינן נמי אי אביי אי רב אמו, ופיסא לאחוי לאחר מיתה (שם פה:). אין לי. שיהא שואל חייב, אלא בשבורה ומתה. שהן אונס (ב"ק נז:). ומה שומר שכר שפטור משבורה ומתה. דכתיב ביה ומת או נשבר או נשבה, וכתיב בתריה שבועת ה' תהיה בין שניהם, חייב בגניבה ואבדה. דכתיב ביה אם בגנב יגנב וגו' (שם). מה לשומר שכר שכן משלם תשלומי כפל כו'. תאמר בשואל שאין בו כפל לעולם, דהא מיחייב בתומין, דכתיב ונשבר או מת, וכי נמי טענין לסטים מזוין נטלו הימנו הוה מיחייב בפשיע בקרנא, ומי שאינו בא לגנוב את הקרן לא ישלם כפל (שם). קרנא דשואל עדיפא. שואל עדיף שמתחייב בשבורה ומתה בלא שום שבועת שקר, משומר שכר שפטור עליהן, ואע"פ שיש בשומר שכר כפל בטוען טענת לסטים מזוין, אין זה חומר, דכפל אינו בשומרין עד שיבא לשקר שנגנבה הימנו ואחר כך באו עדים בפרק מרובה (סג:) הלכך קנסא משום שבועה הוא דקנסיה רחמנא (שם). לסטים מזוין גדולן הוא. וטענת גנב פטור בפשיע וכפל בטוען טענת גנב הוא דכתב ביה רחמנא דכתיב וגונב מבית האיש (שם נז:). פשיעה בבעלים כו' חד אמר חייב. שלא נאמרה פטור בבעלים אלא בשואל ושומר שכר, שחיובן בלא פשיעה, אבל שומר חנם שחיובו אינו אלא בפשיעה אינו פטור משום בעליו עמו, הואיל ופשע (לעיל פא.).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות